

Sodobna slovenska proza

Franci Novak

Golob

Foto: Tamara Petelinšek

Sedem na klop na avtobusni postaji, neki moški mojih let sedi na sosednji klopi, pogleduje v smer, iz katere naj bi prišel avtobus. Trg z avtobusno postajo je že praznično okrašen, bliža se novo leto, lučke visijo z ogolele, porezane krošnje drevesa nad mano kot nekaj tujega, nekaj, kar ne sodi tja; kot da bi jih naplavilo nevidno morje in bi tam ostale, ne da bi jih kdo pospravil. Kljub svetlenju izkazujejo nekakšno revščino, skoraj zavrženost, z žicami, ki padajo v dolgih navpičnih črtah s črnih vej ogolele krošnje. Ljudje hitijo po pločniku ob stavbi pošte na drugi strani ceste, avtomobili in tovornjaki švigajo v eno ali drugo smer v brezumni naglici, kot da nekaj lovijo ali zasledujejo – kakšno lučko, toploto ali oddaljeni lesk.

Moški vstane s sosednje klopi, stopi proti prikazovalniku, pogleda vozne rede, se obrne in sede nazaj na klop. Pogledam v njegovo smer, sedi vzravnano, z rokama globoko v žepih bunde, na ustih ima nasmešek; kot da čuti, da ga gledam, se obrne k meni.

“A veste, kdaj pride avtobus za ...?” pove ime nekega kraja.

“Ne,” rečem in zmajujem z glavo. “Jaz grem v drugo smer. Avtobusi bodo danes imeli precej zamude, na cestah je gneča, vsi hočejo biti čim prej doma,” mu povem. Gledam moškega, čakam na njegov odziv.

“Po navadi se ne vozim z avtobusom,” reče in ohrani svoj nasme. Čisto blizu mesta, kjer sedi, je v tlaku še videti obris debla, kot ostanek kakšne zarasle rane; pred meseci so tukaj posekali veliko drevo. Tlak naokoli je

vzvalovan, kot da bi ga od spodaj poskušalo nekaj prebiti, kot da bi posekava debela v koreninah prebudila vulkanski vznik življenja, neizmerno željo po prebitju površja, po vnovični rasti.

Neka deklica v preveliki rožnati bundi z belo volneno kapo na glavi stopi na postajo. Pogleda navzgor, v golo krošnjo z lučkami okrašenega drevesa, ki so v predvečerju še blede in neizrazite, potem se odpravi naprej. Razen naju z moškimi na avtobuse čaka le še peščica drugih potnikov, večinoma dijakov. Obrnem glavo proti cesti, v daljavi iščoč obliko avtobusa, ki bi me odpeljal domov, ki bi moral že priti; avtomobili se neskončno počasi pomikajo drug za drugim. Nenadoma pred sabo zaslišim silovito prhutanje jate ptic, kot bi se pojavilo od nikoder, in nekakšen top zvok, vendar ne obrnem glave v smer dogajanja. Ptiči kot črni madeži na nebu bliskovito švignejo čez moje vidno polje. Za hip me prežame občutek, da se je zgodilo nekaj nenavadnega, a potem pozabim na to občutje, kot da se je zgodilo v sanjah. Še naprej strmim v množico prihajajočih vozil.

Potem le vrnem pogled predse, z zadržkom, ki ga ne morem povsem osmisлити: kot bi moral pogledati v nekaj nevzdržnega.

Nekaj metrov pred mano, v luži na robu dovoza za avtobuse, se kopa golob; vsaj tako je videti na prvi pogled. A nekaj nenavadnega je v njegovem plazenju, drsanju in kroženju po majhni luži. Krili ima spuščeni, svoje telo poganja z nogami, nekajkrat kljune v gladino. To ni kopanje, ampak boj, da bi se postavil na noge, me prešine. Pogledam k moškemu na sosednji klopi in moški se spet obrne k meni, ko začuti moj pogled.

“S tem golobom nekaj ni v redu,” rečem.

“Nisi videl?” mi moški vrne skrivnostni nasmešek, kot da ve nekaj, česar jaz ne vem. “Kragulj ga je ujel. Ampak ga je potem spustil, verjetno se je ustrašil ljudi.”

Spomnim se prhutajoče, splasene jate in topega zvoka, tistega, česar nisem znal povezati, kar sem dojemal kot v sanjah, ko sem gledal vstran.

“Mogoče se bo zmazal,” rečem.

“Mogoče,” mi odgovori.

Gledam v majhno blatno lužo, v ranjenega goloba pred sabo; top udarec ob tla, za katerega sem mislil, da je prisluh, splaseno prhutanje jate, za katero se mi je dozdevalo, da je samo vsakdanji prelet ptičev – nič ni bilo izsanjano, vse je bilo resnično. Mogoče pa si bo golob le opomogel, pomislim.

Ptič se s težavo povzpne iz luže na dvignjeni del avtobusnega perona, kot bi se vzpenjal na visoko, strmo steno, potem se počasi povleče naprej po asfaltni ravnini čakališča za potnike. Med premikanjem po betonski

površini prhuta in trepeta s perutmi, ki visita z njegovega trupa kot drobna temna trikotnika; kot da je v mehaniki njegovih kril še vedno prisoten avtomatizem, ki hoče dvigniti telo v zrak, kot da je znotraj njegovega telesa še vedno namera izvrstnega letalca. S trebuhom drsi po tleh, poganja se z nogami, kot bi veslal. Njegovo telo se nagiba levo in desno, kakor da se bo zdaj zdaj prevrnilo na bok; obrača se, včasih zakroži, a vseeno drži smer.

Čakališče je široko nekaj metrov, nato se spusti v nižji del perona, kjer ustavljajo avtobusi. Za tem se dvigne še ožji pločnik, ki ločuje peron od ceste in se staplja z njo v trikotni iztek. Na drugi strani prometne ceste, tik ob njenem robu, je v stranici drugega pločnika pravokotna odprtina odtočnega jaška. Golob je obrnjen prav v tisto smer, kot bi bil tam njegov cilj, njegovo skrivališče.

Spusti se s čakališča na del perona, namenjen avtobusom; sunkovito se požene naprej za nekaj deset centimetrov, kot bi ga nekaj preplašilo, potem se ustavi in obleži na trebuhu z visoko dvignjeno glavo.

Onkraj ceste je stavba pošte z velikim stopniščem in visokimi okni, v katerih se zrcalijo z lučkami okrašena drevesa. Po tlaku pred zgradbo, nastlanim z rumenim listjem, stopajo mimoidoči, s hitrimi ali manj hitrimi koraki, razigrani ali zamišljeni, veseli ali mrki.

Gledam tja, kamor gleda golob, v pravokotno odprtino odtočnega jaška; zdi se, kot da ta pravokotna oblika obvladuje ves prostor naokoli, kot da je njegovo središče – središče nekakšnega globokega, temnega žarenja.

Obrnem pogled k moškemu, ki še vedno sedi na sosednji klopi z vzravnanim hrbtom, z rokami v žepih. Zdi se mi, da opazuje, kar opazujem sam. Roke potisnem globoko v žepe bunde. Golob nekaj časa počiva, nato spet zdrsi naprej z nemirnim trepetom peruti, ki jih vleče za sabo, dokler ne pride do zadnje prepreke, ki ga ločuje od ceste. Rob ozkega pločnika, ki se kot trikotna zagozda staplja z avtobusnim peronom na eni in cesto na drugi strani, se dviga pred njim kot majhna vzpetina. Ptič se počasi, s težavo povzpne in njegove peruti se kot črne pahljače razstrejo po asfaltu, ko spet zdrsi po ozki betonski površini. Na koncu pločnika se ustavi, zvrne se na bok, glava mu pade k prsim, njegovo telo povsem obmiruje, od daleč je videti, kot da gre za črn madež na asfaltu, mogoče za madež olja, za nekaj oddaljenega in neosebnega. Preplavi me občutje popolne, hladne golote, ko gledam oddaljeno telo, ležeče na betonu, z ljudmi, ki hodijo sem ter tja po pločnikih, z vozili, v katerih je videti bežeče obraze; kot da bi bilo tam moje telo, ali telo moškega, ki sedi na sosednji klopi, ali kakšno drugo človeško telo, golo in nezavarovano.

Potem golob počasi dvigne glavo. Še vedno leži na boku. Zaradi njegove negibnosti se zdi, kot da le mirno opazuje dogajanje, preden bo odletel nekam naprej, do nove drobtine kruha, do neke druge ulice z drugimi klopmi. Zdaj je na robu ceste. Temne, mokre gume vozil se obračajo tik pred njim, drobijo droben pesek in dvigajo listje z asfalta.

Kako bo prišel čez cesto? Je sploh mogoče priti čez to cesto? hočem vprašati moškega na sosednji klopi, a ga ne vprašam. Vstanem in stopim nekaj metrov do prikazovalnika z voznimi redi, čeprav vem na pamet za uro prihoda avtobusa, samo zato, da bi naredil nekaj korakov stran od klopi, na kateri sedi moški z nasmeškom, z rokami, potisnjenimi globoko v žepe.

Nekaj časa gledam v prikazovalnik, po katerem drsijo črke in številke, na katerem se pojavljajo in izginjajo ure in imena krajev, potem se spet obrnem v smer, iz katere naj bi prišel moj avtobus; avtomobili prihajajo drug za drugim, zdi se, kot da vznikajo od nikoder, iz megličastega valovanja asfalta. Mladenič temnejše polti, oblečen v kavbojke in športno jakno, stopi mimo mene. Za njim hodi starec sklonjene postave v širokih hlačah in obledelem suknjiču. Na starčevem obrazu so sledi nekakšnega trpljenja ali neutolažljivosti, temne gube se rišejo čez njegov pepelnato siv obraz. Starec se med hojo nemirno obrača na vse strani, kot bi nekaj iskal, kot da je na robu agonije; zanaša ga sem ter tja, nenadoma naredi nekaj dolgih korakov, kot da ga je sunkovito odneslo naprej, in za hip se zdi, da bo padel; a nekako ohrani ravnotežje in nadaljuje pot. Mladenič se obrne in počaka nanj; njegov okrogli obraz z brčicami in kratkimi črnimi lasmi je povsem brez izraza, ko pogleduje obenem k starcu in v smer, iz katere prihajajo avtobusi. Kmalu prideta do zadnjega dela avtobusne postaje, kjer so pod nadstreškom, ob zaplati trate z nekaj razraslimi grmi, postavljene klopi. Starec spet spremeni smer in naredi nekaj opotekajočih se korakov, kot bi bil na pol slep; mladenič stopi za njim, ga prime nad komolcem in ga nežno usmeri nazaj, kot bi že rahel dotik zadoščal, da spremeni starčevo pot. Ko prideta do klopi, mu pomaga, da se usede, pazljivo, kot da je krhka posoda, ga posadi nanjo.

Ko se vračam od prikazovalnika h klopi, na kateri sem sedel, se mi zdi, da na cesti vidim hitro pomikajoč se temen madež, nekaj, mimo česar se pomikajo gume vozil, a odvrnem pogled; moški v bundi še zmeraj negibno sedi in se smehlja z rokami v žepih; sedem, potem spet dvignem pogled proti cesti, kot bi upal, da bo nekaj izginilo, da je bilo samo odsanjano. Tik pred pravokotno odprtino jaška, na asfaltu, leži temna gmota z zarezo repa in razprostrtimi krili. Ne premika se. Kolesa vozijo mimo negibnega telesa. Ga je zbil avto? Kako je sploh prišel čez cesto, se je pognal s skrajnimi

močmi, so kolesa zgrešila njegovo majhno telo? Neki moški stopi mimo njega po pločniku, po nekaj metrih se ustavi in se obrne, kot bi potreboval nekaj časa, da bi dojel, kaj je videl. Stopi na cesto in s konico čevlja potisne goloba na pločnik, pri tem se ptič premakne in naredi nekaj drobnih gibov: živ je, pomislim. Moški odide naprej, drugi ljudje hodijo mimo, golob leži na robu pločnika, avtomobili in tovornjaki še vedno vozijo sem ter tja, nenehno in neustavljivo, brez premora. Nekaj dreves raste na drugi strani ceste, tik ob stavbi pošte; niso okrašena z lučkami, le njihove ogolele veje vijugajo v somračno nebo. Neka senca se zgane v krošnji enega od dreves in se v popolni, elegantni krivulji spusti le kakšen meter stran od goloba. Vrana nekaj časa stopica in poskakuje in obrača glavo, potem se približa s kratkimi poskoki in kljune v golobovo telo; odskoči, naredi nekaj poskokov, se spet približa in znova kljune v gmoto peres na tleh. Golob se premakne, kot bi poskušal vstati. Vrana se spet približa in spet kljune. Po pločniku se bližajo moški in ženska in otrok. Vrana zamahne s krili, vzleti in se vrne točno na isto mesto na drevesu, s katerega je priletela; obrača se v krošnji in poskakuje z veje na vejo. Moški in ženska in otrok gredo mimo. Čez čas se otrok ustavi, steče nazaj in pogleda v tla. Moški se vrne do otroka, oba nekaj časa gledata v goloba, ne da bi rekla besedo, potem gredo vsi naprej.

Kar naenkrat, ko ni nobenega mimoidočega več, se golob dvigne na noge in obstoji na mestu. Z visoko iztegnjenim vratom, z dvignjeno glavo, s peruti, tesno pritisnjenimi ob telo, je videti kot kip iz trdne, gladke snovi, ki ga je nekdo postavil na rob pločnika, na rob ceste, na rob tega mesta in odšel. Stoji povsem nepremično, v nekakšni negibni kljubovalnosti – z rahlo uklonjeno držo, kot da se hoče iz nečesa izviti – in strmi predse, obrnjen proti stavbi pošte. Vozila, ki vozijo po cesti, zakrivajo in razkrivajo njegovo telo, ki se črno, temno in gladko prikazuje med odbleski. Mogoče mine deset ali dvajset ali več sekund, a golob še vedno stoji na mestu, ne premakne se niti za las, le konica kakšnega drobnega peresa se komaj opazno ukrivi v pišu avtomobilov.

Za sabo zaslišim glasove in zvok štropotanja po listih, ozrem se; starec urinira za grmom. Mladenič stoji v bližini, njegove oči se obračajo proti cesti in proti starcu, kot da je stražar na nalogi; ko si starec zapne hlače in se vrne nazaj, ga prime za nadlaket in ga previdno posadi na klop. Potem starec odpre usta, kot da izreka besedo. Mladenič z roko seže v žep jakne in mu ponudi cigareto, nato k njegovemu obrazu prinese še ogenj; starec globoko, z užitkom potegne dim, skloni glavo in negibno obsedi kot zatopljen v neki obred – kot da v njegovem telesu ni nobenega vznemirjenja,

nobenega opotekanja več, le mirnost v popolni zaustavljenosti, ko se nad njim zasuklja tančica dima.

Na drugi strani ceste ljudje hodijo ob stavbi pošte; hodijo s hitrimi ali počasnimi koraki, z zamišljenimi ali radostnimi obrazi, bližajo se novoletni prazniki in mesto je praznično okrašeno z lučkami. Včasih se ustavijo in pogledajo v tla, v del pločnika, ki se dviga nad pravokotno odprtino odtočnega jaška; temen madež je razprostrt pred njihovimi nogami, golob leži na tleh, ne premika se več.

V daljavi se zasvetlika oranžni napis nad šipo prihajajočega avtobusa, preberem ime kraja, kamor sem namenjen, dvignem se in stečem na čakališče za potnike; pri tem poskušam pogledati moškega, ki še vedno sedi na sosednji klopi z nasmeškom, z rokami, globoko potisnjenimi v žepe, a vem, da bi bil ta pogled nekaj neznosnega, zato stečem mimo njega.

Avtobus skoraj neslišno pripelje na postajo. Vidim, kako mladenič vodi starca pod roko, tudi njun avtobus prihaja na sosednji peron.

Temni se, okrašena drevesa se zrcalijo v visokih oknih poštne stavbe na drugi strani ceste. Deklica v preveliki rožnati bundi z belo volneno kapo na glavi spet stopa po postaji, gleda navzgor, v lučke, ki na dolgih črnih žicah visijo z ogolelih krošenj kot nekaj tujega, kot bi jih tja naplavilo nevidno morje.

Vrata avtobusa se odprejo pred mano, čakam, da potniki izstopijo.

Golobovo telo še vedno nepremično leži na tleh.